

Lex: een optelsom van erfelijke kwalen

Door ongebreidelde inteelt is een groot deel van de rashonden ziekelijk of gehandicapt. Maar wat zijn ze toch schattig.

DICK WITTENBERG

Marijke en Tom Somberg uit Enschede schuifelen met gebogen ruggen de spreekkamer binnen. Tom heeft vrij genomen. Franse bul Lex knort als een big. Hun dierenarts heeft Lex doorverwezen naar de specialistische dierenkliniek WagenRenk in Wageningen. De bul heeft chronische ademhalingsproblemen. Zoals veel soortgenoten waarvan de korte snuit de afgelopen decennia steeds korter is gefokt. Een van vele erfelijke aandoeningen waarmee dierenarts Paul Mandigers in de dierenkliniek voortdurend wordt geconfronteerd.

Mandigers werkt ook als neuroloog aan de faculteit Diergeneeskunde in Utrecht. Hij ageert al jaren tegen het fokken van rashonden op uiterlijke kenmerken, al dan niet met stamboom. Ongebreidelde inteelt heeft volgens hem op grote schaal tot verziekte honden geleid.

De baasjes van Lex sommen zijn klachten op. Hij heeft veel last van oprispingen. Hij kokhalst. Hij spuugt. Soms valt hij zomaar om. Dan laat hij zijn urine lopen.

Er zijn dagen dat hij maar in zijn mand ligt. Knorrend. Zwaar ademhalend. Hij heeft het erg benauwd. Hun dierenarts heeft gezegd dat zijn huig te lang is en misschien kan worden inge-

kort.

„Weet u uit wat voor nest hij komt? Weet u iets van zijn ouders, van zijn broertjes en zusjes.” Specialist Mandigers aan het woord.

„Nee.” En hij heeft geen stamboom. Ze hebben hem via Marktplaats gekocht. Van een vrouw die een vreemd verhaal vertelde over een fokker die af wilde van die hond. Ze vertrouwden het al niet. Maar ze vonden de hond zo zelig. „Hij keek zo lief. Dat spreekt je aan.” Ze wilden hem niet achterlaten bij die vrouw. We nemen hem mee. Dat wisten ze zeker.

Mandigers onderzoekt de hond. De neusgaten staan open. Dat valt mee. De neusholte is gelukkig nog ruim genoeg. Dat heeft hij erger gezien. Die oprispingen zijn waarschijnlijk het gevolg van het 'BOSSyndroom' zoals het in de volksmond wordt genoemd. Een combinatie van ademhalingsmoeilijkheden en spijsverteringsproblemen die bij Franse bulldoggen veel voorkomt. „Een erfelijke handicap”, zegt Mandigers, „door mensen gecreëerd.”

Kokhalzen. Spugen. Soms valt Lex zomaar om. Dan laat hij zijn urine lopen

Mandigers pakt Lex' kop vast. „Hij is scheel.” Zijn baasjes grinniken. „Niet zo'n beetje ook.”

Mandigers, aarzeland: „Maakt uw hond een slimme indruk?” Nou, nee. Mandigers legt uit: „Scheel en dom wijst bij kortsnuitige honden vaak op ontwikkeling van een waterhoofd. Dat is op korte termijn niet erg. Dat kan later wel een probleem worden als de ziekte progressief is. Dan is hij binnen drie jaar dood.”

Eerst kijkt de dokter wat aan benauwdheid en oprispingen valt te doen. Dat kan alleen met inwendig onderzoek. Lex ligt op de behandel-

fel in de operatiekamer. Onder narcose aan het beademingsapparaat. Een assistente legt zijn tong opzij en houdt zijn bek met beide handen open. Lex' hartslag schiet omhoog.

Het zachte gehemelte hangt voor Lex' strottehoofd. Inkorten van die huig zou het leven voor Lex weer heel leefbaar maken, zegt Mandigers. Voorlopig. Maar aan het gezwollen strottehoofd dat te nauw is, kan hij niets doen. Net zomin als aan de luchtpijp van een halve centimeter doorsnee die twee keer zo groot zou moeten zijn. Als hij in de maag kijkt, ziet hij een ribbelige wand, wat op maagslijmvliezontsteking wijst.

Mandigers vertelt Lex' baasjes wat hun hond te wachten staat. En dus ook hun. „Lex is een optelsom van erfelijke aandoeningen. Inkorten van de huig zal hem goed doen. Dan is pas één probleem getackeld. Al die andere problemen blijven. Hij zal de dierenarts nog regelmatig zien.”

Een van de baasjes snift. „Ik was er al bang voor”, zegt ze. Ze wrijft in haar ogen. „Als hij aan zijn huig wordt geholpen, hoe lang heeft hij dan nog?”

„Dat hangt ervan af hoeveel hij vergt van zichzelf”, zegt Mandigers. „Hoe drukker hij doet, hoe sneller hij meer problemen krijgt.”

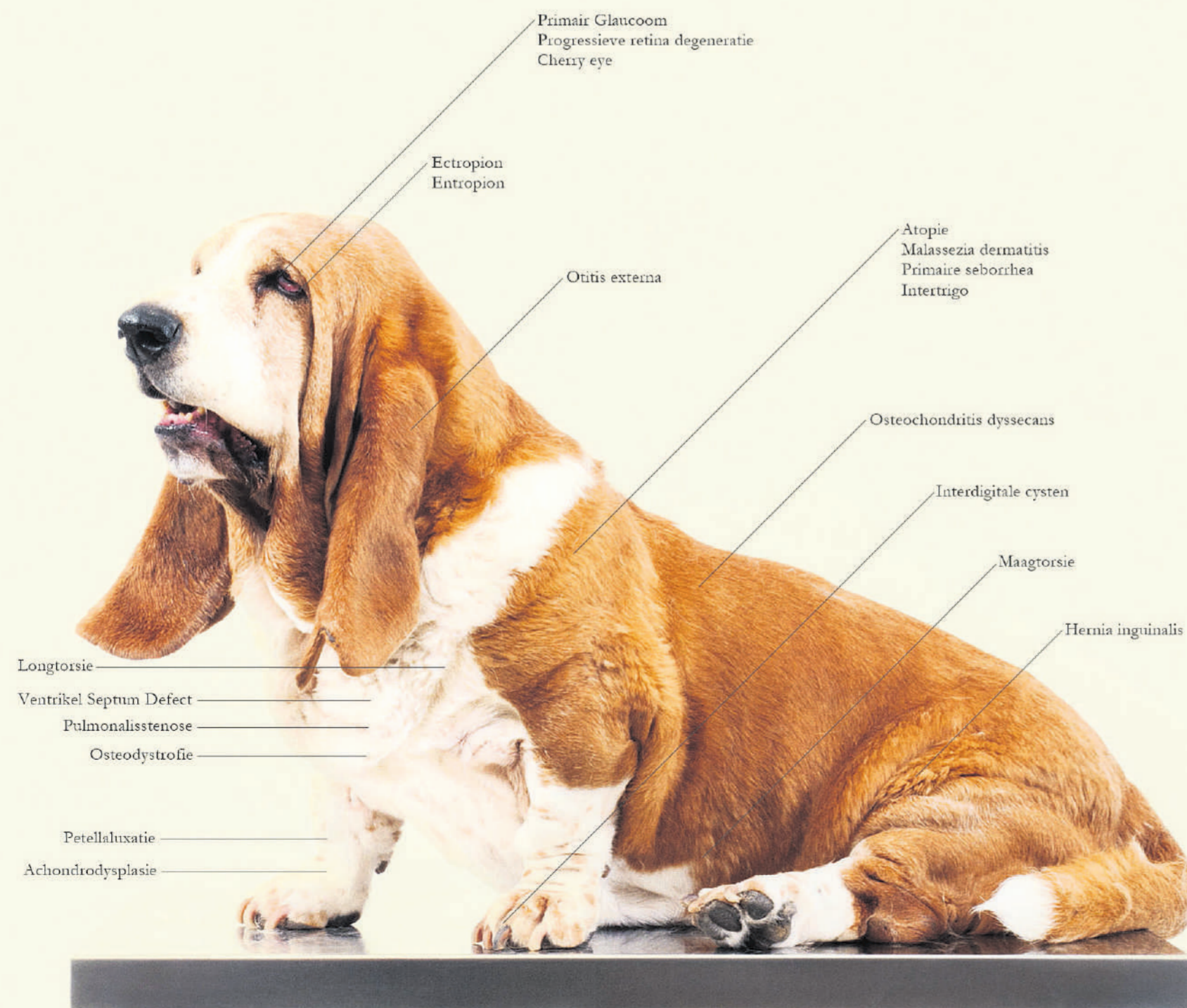
Lex is een rustige hond, weten zijn baasjes. „Zo'n lieve hond. Daar doe je toch voor wat je kunt.” Volgende week komen ze terug voor de operatie. Lex moet een zo dragelijk mogelijk leven krijgen in „de tijd die hij nog heeft”. Over kosten wordt niet gepraat.

Ze hebben Lex voor 500 euro gekocht. Consult en onderzoek vandaag kosten 475 euro. De ingreep volgende week nog eens 500 euro.

Eenmaal thuis krijgen ze een telefoontje van de arts die de operatie uitvoert. Ze kan niet garanderen dat Lex nog dezelfde zal zijn na de ingreep. Dat heeft te maken met zijn waterhoofd.

Marijke en Tom nemen volgende week allebei vrij voor de operatie. Ze willen er zijn als Lex bijkomt uit narcose.

Dierenleed en mensenleed.

Hoe een schoonheidsideaal volledig ontspoorde

4 OP DE 10 ERFELIJK GEHANDICAPT

Van de 750.000 rashonden in Nederland, met of zonder stamboom, zijn er 300.000 erfelijk gehandicapt door inteelt. Vier op tien. Van de 60.000 raspuppies die dit jaar in Nederland worden geboren, krijgen er 24.000 binnen vijf jaar last van genetische aandoeningen, zoals kanker, hartruis, loophandicaps, blindheid, doofheid en huidproblemen.

Dat blijkt uit onderzoek van de W.K. Hirschfeld Stichting, de raad van beheer op kynologisch gebied en Genetic Counselling Services. De honden leven korter, zijn vaker ziek en hebben meer gedragsproblemen. Dat komt door decennia van fokken op uiterlijk, ten koste van gezondheid. Nederland telt naar schatting 1,5 miljoen honden waarvan 500.000 rashonden met stamboom en zeker 250.000 'rashonden' zonder (lokalikes).

Een paar voorbeelden:

- De Engelse en Franse bulldog zijn zo gefokt dat ze met hun afgeplatte snuit moeite hebben met ademen. Voor sommige luchtvaartmaatschappijen reden de dieren niet meer te vervoeren. Er stierven te veel honden onderweg.

- Veel Berner sennenhonden sterven voor hun achtste levensjaar aan een erfelijke vorm van kanker. Daarvoor krijgen ze meestal te maken met gewrichtsproblemen aan heup of elleboog. Ze lijden chronisch pijn.

- Tweederde van de chowchows kampt met gezondheidsproblemen. Een op de acht heeft knieproblemen. Bijna een kwart lijdt aan entropion, een naar binnen krullend ooglid waardoor het hoornvlies kan beschadigen.

Grote honden moeten nog groter worden, kleine honden nog kleiner. Dat gaat wringen, van binnen.

DICK WITTENBERG

Ooit waren honden gebruiksdieren. Ze werden geselecteerd op gezondheid en sociaal gedrag. Om werk te doen waar ze goed in waren: waken, beschermen, trekken, jagen, hoeden van vee.

Het was de Britse adel die in de tweede helft van de negentiende eeuw honden begon te houden voor het plezier. Ze moesten mooi zijn. Een sieraad voor hun baasje. Gezondheid en dierenwelzijn werden ondergeschikt.

Zo ontstonden honderd jaar geleden de eerste rasverenigingen. Ze wilden een bepaald ras niet alleen behouden, ook verbeteren. Verbeteren betekende uiteindelijk verminken: opvallendste uiterlijke kenmerken steeds verder uitvergroot. Grote honden moesten groter. Kleine moesten kleiner. Kortsnuitigen kortsnuitiger.

Voor het fokken gebruiken ze liefst de exemplaren die het meest aan het schoonheidsideaal voldeden. Erfelijke handicaps stapelden zich op. Het inteelniveau bij veel hondenrassen loopt volgens populatiegeneticus Ed Gubbels inmiddels tegen de 30 procent. Hij is ook secretaris van het Platform Verantwoord Huisdierenbezit. Elke 10 procent inteelt betekent gemiddeld een jaar korter leven.

Het karkas van grote rassen dijde uit, zoals bij de New Foundlander, de Ierse Wolfshond, de Sint-Bernhard. De rest van het lijf bleef achter. Alle grote hondenrassen kampen met gewrichtsproblemen, aan heupen, ellebogen, knie. Rennen, zelfs lopen, doet pijn.

Organen kregen te veel ruimte in het uitvergrote lijf. De kans op maagtorsie is bij alle grote rassen sterk verhoogd. Dat is een acute, levensbedreigende aandoening. De maag klappt om. Maagassen hopen zich op. De bloedvoorziening knelt af. Zonder ingreep sterft het dier binnen twee uur een vreselijke dood.

Engelse bulldoggen vermeerderen zich nog vrijwel uitsluitend via kunstmatige inseminatie. Natuurlijke bevruchting – een reu dekt een

teefje – is niet meer mogelijk. De meeste puppies komen met een keizersnee ter wereld. Te groot voor het geboortekanaal.

Kleine hondenrassen gaan gebukt onder de ongewenste bijeffecten van steeds verder krimpen. Bij de 'Pim Fortuynhondjes', de Cavalier King Charles spaniel, is de schedel zo klein gefokt dat de hersenen er niet meer inpassen. Een op de acht krijgt een neurologische aandoening waarbij de druk in de hersenen oploopt.

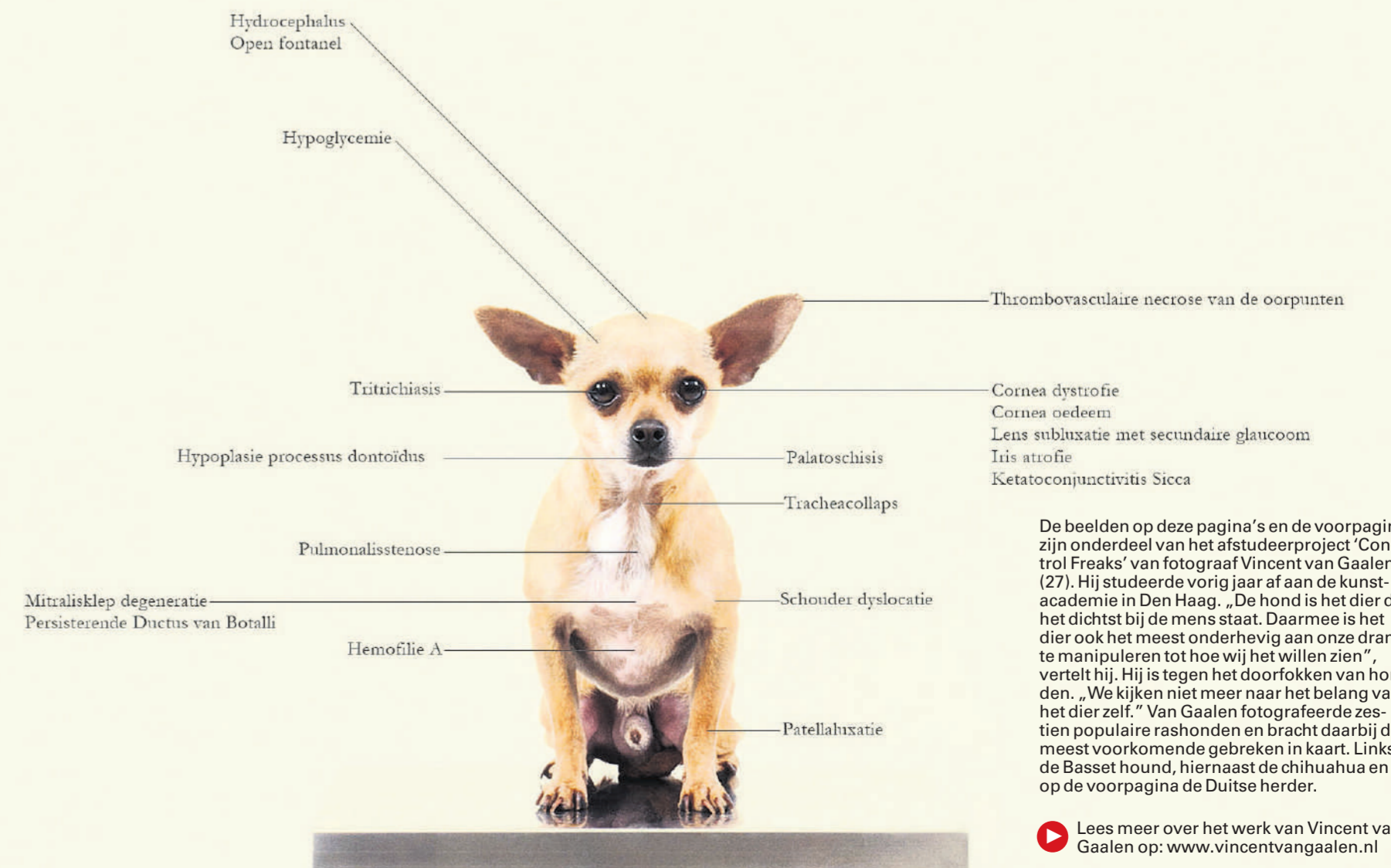
Anders dan veel mensen denken is een stamboom alleen maar een bewijs van afstamming. Geen keurmerk van kwaliteit en gezondheid. Erder een garantie voor genetische aandoeningen. Bij de zogeheten lokalikes, de goedkopere rashonden zonder stamboom, zijn gezondheidsklachten net zo wijdverbreid.

Overheid en dierenartsen weten al tientallen jaren dat fokken op uiterlijke kenmerken tot ernstige erfelijke handicaps leidt. Alarmerende rapporten genoeg. Fokkers en rasverenigingen bagatelliseren ziektes en dierenleed al net zo lang. Pas de laatste jaren kondigden sommige verenigingen en fokkers maatregelen aan.

De gebeurde onder druk van overheid en kleinere dierorganisaties, zoals de Koningin Sophia-Vereeniging en de Stichting Dier en Recht. De Raad van Beheer op Kynologisch Gebied, verantwoordelijk voor de uitgifte van stambomen aan rashonden, kwam twee jaar geleden met een plan van aanpak. Er moest een eind komen aan het fokken van vaders met dochters, broers met zussen, opa's met kleindochters. Nichten met neven mag nog wel.

Volgens deskundigen en kritische dierorganisaties maakt de aanpak geen einde aan de wanpraktijken in de hondenfokkerij. Ook het ontwerpbesluit Gezelschapsdieren dat staatssecretaris Henk Bleker (Landbouw, CDA) eind vorige maand naar de Kamer stuurde, laat mistanden ongehinderd voortbestaan, zeggen zij.

Fokken mag het welzijn en de gezondheid van de dieren niet benadelen, staat in het ontwerpbesluit. Voorkomen moet worden dat „ernstige erfelijke afwijkingen en ziekten aan nakomelingen worden doorgegeven”. Dat „voortplanting op onnatuurlijke wijze plaatsvindt”. „Voor zover mogelijk.” Die laatste drie woorden, zegt Hans Baaij van stichting Dier en Recht, halen de hele wetgeving onderuit. En de dus makkelijk te omzeilen regels gelden ook alleen voor zogeheten beroepsfokkers. Niet voor kleine rashondenfokkers. Zeker driekwart van de gefokte rashonden, met en zonder stamboom, blijft sowieso onbeschermd.

De beelden op deze pagina's en de voorpagina zijn onderdeel van het afstudeerproject 'Control Freaks' van fotograaf Vincent van Gaalen (27). Hij studeerde vorig jaar af aan de kunstacademie in Den Haag. „De hond is het dier dat het dichtst bij de mens staat. Daarmee is het dier ook het meest onderhevig aan onze drang te manipuleren tot hoe wij het willen zien”, vertelt hij. Hij is tegen het doorkokken van honden. „We kijken niet meer naar het belang van het dier zelf.” Van Gaalen fotografeerde zestien populaire rashonden en bracht daarbij de meest voorkomende gebreken in kaart. Links de Basset hound, hiernaast de chihuahua en op de voorpagina de Duitse herder.

Lees meer over het werk van Vincent van Gaalen op: www.vincentvangaalen.nl